

Obsah

Předmluva	11
1. Učení (Soňa Lemrová)	13
1.1 Charakteristika procesu učení a příbuzné pojmy	13
1.1.1 Příbuzné termíny	15
1.2 Druhy učení	17
1.2.1 Habituace (přivýkání)	17
1.2.2 Senzibilizace (zcitlivění)	18
1.2.3 Imprinting (vtiskování)	18
1.2.4 Klasické podmiňování	19
1.2.5 Instrumentální a operantní podmiňování	20
1.2.6 Sociální a observační učení	23
1.2.7 Senzomotorické učení	25
1.2.8 Učení verbální, pojmové a řešení problému	27
1.3 Zákony učení	31
1.3.1 Zákon motivace	31
1.3.2 Zákon zpětné vazby	33
1.3.3 Zákon transferu	33
1.3.4 Zákon opakování	36
Shrnutí	39
Literatura	40
2. Motivace (Soňa Lemrová)	42
2.1 Škola a motivační faktory	45
2.1.1 Úspěch a neúspěch	46
2.1.2 Očekávání a úsilí	49
2.1.3 Motivační přesvědčení, cílové zaměření a stanovení cíle	50
2.1.4 Činnost a aktivita žáka	51
2.1.5 Odměny a tresty	52
2.1.6 Další faktory ovlivňující motivaci k učení	61

Shrnutí	61
Literatura	62
3. Emoce a škola (Soňa Lemrová)	64
3.1 Emoce	64
3.1.1 Složky a charakteristiky emocí	65
3.1.2 Prožitek emocí	66
3.1.3 Funkce emocí	67
3.2 Emoce a jejich souvislost s kognitivními procesy	68
3.3 Emoce a učení	70
3.4 Faktory ovlivňující citový stav	72
3.4.1 Zralost nervového systému	73
3.4.2 Predispozice a temperamentové vlastnosti	73
3.5 Emoce v souvislosti s věkem	74
3.5.1 Emoce u předškoláků	74
3.5.2 Emoce u mladších školáků (6–10 let)	75
3.5.3 Emoce u starších školáků – puberta (10–15 let)	76
3.5.4 Emoce u adolescentů (cca 15–21 let)	78
Shrnutí	79
Literatura	79
4. Sebepojetí (Soňa Lemrová)	81
4.1 Složky sebepojetí	81
4.1.1 Sebehodnocení (self-evaluation)	82
4.1.2 Sebevědomí (self-confidence)	82
4.1.3 Sebeúcta (self-esteem)	83
4.1.4 Sebedůvěra (self-reliance)	83
4.1.5 Ideální a reálné Já (ideal and real self)	84
4.1.6 Vědomí osobní účinnosti (self-efficacy)	84
4.2 Vývoj sebepojetí	85
4.3 Škola a sebepojetí žáka	88
Shrnutí	89
Literatura	90

5.	Atribuce (Soňa Lemrová)	92
5.1	Atribuce a školní prostředí	93
5.1.1	Kauzální atribuce a atribuční tendence	94
5.1.2	Atribuční tendence	95
5.2	Atribuce u žáků a učitelů	98
5.2.1	Atribuční styly	98
5.3	Atribuce a výkonová motivace	101
	Shrnutí	102
	Literatura	103
6.	Hodnocení a klasifikace žáků (Soňa Lemrová)	105
6.1	Význam hodnocení v lidském životě a ve škole	105
6.2	Cíle a funkce hodnocení žáka ve škole	107
6.2.1	Cíle hodnocení	107
6.2.2	Funkce hodnocení	107
6.3	Hodnocení a jeho emocionální a sociální dopad	110
6.3.1	Emocionální poloha hodnocení	110
6.3.2	Sociální poloha hodnocení	112
6.4	Hodnocení a osobnost učitele	113
6.5	Zkoušení a klasifikace	116
	Shrnutí	118
	Literatura	119
7.	Nadaný žák (Veronika Kavková)	121
7.1	Co je nadání a talent	121
7.2	Nadaný žák	123
7.2.1	Typologie nadaných dětí	126
7.3	Identifikace a diagnostika nadání	128
7.4	Práce s nadaným žákem	129
7.4.1	Akcelerace	130
7.4.2	Enrichment	130
7.5	Tipy pro učitele	132
	Shrnutí	136
	Literatura	136

8.	Kreativita ve škole (<i>Veronika Kavková</i>)	138
8.1	Co je kreativita	138
8.1.1	Proč rozvíjet kreativitu?	139
8.2	Kreativita ve škole	141
8.2.1	Důležitost kreativity pro žáky	142
8.2.2	Podpora kreativity žáků	143
8.2.3	Kreativní programy ve škole	145
8.3	Možnost využití kreativních technik	147
8.3.1	Brainstorming	148
8.3.2	Brainwriting	148
8.3.3	Crawford slip	149
8.3.4	Tři role	150
8.3.5	Metoda náhodného postupu	150
8.3.6	Myšlenkové mapy	151
	Shrnutí	151
	Literatura	152
9.	Školní třída, její vedení a diagnostika (<i>Soňa Lemrová</i>)	153
9.1	Školní třída jako sociální skupina	153
9.1.1	Vývoj školní třídy	155
9.2	Charakteristiky školní třídy	157
9.2.1	Třídní kolektiv z hlediska délky trvání	157
9.2.2	Třídní kolektiv z hlediska okolností jeho vzniku	158
9.2.3	Třídní kolektiv z hlediska postavení žáka ve třídě	158
9.3	Dynamika skupiny	159
9.3.1	Prvky skupinové dynamiky	161
9.4	Psychosociální klima třídy	162
9.4.1	Metody zjišťování psychosociálního klimatu ve třídě	164
	Shrnutí	166
	Literatura	167

10. Komunikace ve škole (<i>Simona Dobešová Cakirpaloglu</i>) . . .	169
10.1 Definice a základní pojmy	169
10.2 Druhy komunikace	170
10.3 Cíle komunikace	171
10.3.1 Komunikační proces	171
10.4 Komunikační šumy	172
10.5 Zpětná vazba	173
10.5.1 Struktura metody sandwiche	174
10.6 Typy problémové komunikace na školách	175
10.6.1 Komunikace s agresivním jedincem	176
10.6.2 Komunikace s úzkostným jedincem	178
10.6.3 Komunikace s depresivním jedincem	179
10.7 Jednání nejen s obtížnými rodiči	181
Shrnutí	183
Literatura	184
 11. Možnosti poradenských služeb ve školách a role pedagogického pracovníka (<i>Michaela Pugnerová</i>)	 186
11.1 Kdo je pedagogický pracovník	188
11.2 Požadavky kladené na pedagogické pracovníky	189
11.3 Učitel	191
11.4 Vychovatel	192
11.5 Výchovní poradce	193
11.6 Školní metodik prevence	196
11.7 Školní psycholog	197
11.8 Školní speciální pedagog	199
11.9 Asistent pedagoga	201
11.9.1 Spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga	205
Shrnutí	210
Literatura	210
 Doslov	 213
„Jmenný rejstřík	215
„Věcný rejstřík	218